

שיעורי צבא הלוי

פרשת שמיני תשפ"ב

חלופת מכתבים עם מרן הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה

בחידוש הגר"ח דאיכא דינא דאיסור להכניס חולין בעזרת נשים

(מסכת פסחים דף כ"ו ע"א)

(א) מכתב הא' למרן הגר"ח בקו' מהיכ"ת דשמן היה קודש. (ב) תשו' מרן זצוק"ל שיש איסור חולין בעזרת נשים. (ג) מכתב ב' בזה. (ד) תשו' מרן זצוק"ל. (ה) מכתב ג' היכן מצינו עבודה בעז"נ. (ו) תשו' מרן זצוק"ל. (ז) מכתב ד' בענין ג' המכתבים. (ח) תשו' מרן זצוק"ל. (ט) הערה בזה. (י) עוד הערה בזה.

א. כתבתי למרן הגר"ח זצוק"ל

בס"ד

כ"ד תשרי תשס"ט

לכבוד רבינו הגר"ח שליט"א

בתוספות בפסחים (דף כ"ו ע"א, ד"ה מעילה) כתבו "תימה דבפרק החליל (סוכה דף נ"ג ע"א), תניא אשה בוררת חטים לאור של בית השואבה, והשמן והפתילה היו של קודש, כדתנן התם".

צריך עיון דאמנם מבואר שם שהפתילות היו מבגדי כהנים, אבל אין מבואר שם שהשמן היה של קודש.

צבי אליהו הלוי שטינברג

וביאור הקושיא דהנה במסכת סוכה (דף נ"א ע"א), איתא "מבלאי מכנסי כהנים, ומהמיניהן, מהן היו מפקיעין, ובהן היו מדליקין, ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה", ועוד איתא שם (דף נ"ג ע"א), "תנא אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה", וכתבו התוספות (ד"ה אשה), "בירושלמי פריך היאך בוררת, האיכא מעילה, דשמן ופתילה היו של הקדש".

וקשה דבמשנה נזכר רק שהפתילות היו של קודש, ולא נזכר שהשמן היה של קדש, ובתוספות כתבו שגם השמן היה של קודש, ומהיכי תיתי להו.

וביותר קשה שבתוספות בפסחים (דף כ"ו ע"א, בד"ה מעילה), כתבו "תימה דבפרק החליל (סוכה דף נ"ג ע"א), תניא אשה בוררת חטים לאור של בית השואבה, והשמן והפתילה היו של קודש, כדתנן התם". וצריך עיון במה שכתבו 'כדתנן התם', דאמנם מבואר במשנה שהפתילות היו מבגדי כהנים, אבל אין מבואר שהשמן היה של קודש.

ב. והשיב ע"ז מרן הגר"ח זצוק"ל.

"גם לעזרת נשים אין להכניס חולין לעזרה".

והכוונה בזה דכיון דאף לעזרת נשים אין להכניס חולין לעזרה, ממילא יש הכרח שהשמן היה של קדש, דאם לא כן יש בשמן איסור חולין בעזרה.

ג. וכתבתי למרן הגר"ח זצוק"ל

בס"ד

כ"ט תשרי תשס"ט

לכבוד רבינו הגר"ח שליט"א

כתבתי למעכתרה"ה שבתו' פסחים וכו', והשיב ע"ז רבינו שליט"א וכו', והכוונה וכו'.

ואכתי צריך ביאור לשון התוספות [בפסחים], 'כדתנן התם', דאף שתנן שהפתילות היו של קדש, אבל לענין השמן לא תנן, אלא שהוא מסברא, דאם לא כן הוי חולין בעזרה.

אבל צריך ביאור היכן מצינו שבעזרת נשים יש איסור חולין בעזרה.

ובתוספתא חולין (פ"ב ה"ד), "השוחט בעזרת נשים בהמה חיה ועופות טהורים, מותרין באכילה, ואין צריך לומר בהנאה", ובמנחת בכורים [כתב] "בעזרת נשים. עדיין לא הוי חולין בעזרה".

ואולי בעזרת נשים יש איסור לשחוט, ורק שלא אסרוהו בהנאה אם שחט, וכעין מה שמצינו ברמב"ם (פ"ב משחיטה ה"ב), שאם שחט בעזרה נאסר בהנאה, אבל במכניס בלא שחיטה אסור, אבל אין נאסר.

וכע"ז נימא לענין עזרת נשים שיש איסור הכנסה, אבל אין נאסר בהנאה.

ובתוספות ביצה (דף כ' ע"ב, ד"ה והביא), "והביא כל צאן קדר בעזרה. ותימה הא אין מביאין חולין בעזרה, ויש לומר לאו דוקא בעזרה אלא בהר הבית", ומפורש שבהר הבית מותר, והרי עזרת נשים היא כהר הבית.

ואולי מכל מקום אסרו בעזרת נשים טפי מהר הבית, וכמו שטבול יום אסור בעזרת נשים ולא בהר הבית.

אבל היכן מצינו שאסרו כן.

ועוד שלתוספות במסכת מנחות (דף פ' ע"ב, ד"ה וכו'), ולתוספות במסכת בבא בתרא (דף פ"א ע"ב, ד"ה ודילמא), כתבו שאיסור חולין בעזרה, הוא דוקא כשעושה כעין עבודה, כמו ביכורים שעושה בהם תנופה.

ואיזה עבודה יש בהדלקת נרות של שמחת בית השואבה, (ולא דמי להדלקת מנורה).

ואמנם התוספות במנחות (שם), הביאו מרש"י שאסור בכל הכנסה לעזרה, ואולי התוספות כאן סברי כן, וכמו ששמע בדבריהם בביצה (דף כ' ע"ב, הו' לעיל).

צבי אליהו הלוי שטינברג

ד. והשיב כבוד מרן הגר"ח זצוק"ל

"הדלקת בית השואבה ג"כ כעין עבודה, שהרי הצריכו כהנים להדליקם, ופרחי היינו בני עבודה, כמ"ש בתמיד כ"ז א'".

ה. וחזרתי וכתבתי למרן הגר"ח זצוק"ל

ד' חשוון תשס"ט

בס"ד

לכבוד רבינו הגר"ח שליט"א

כתבתי למעכתרה"ה שבתו' פסחים וכו', והשיב ע"ז רבינו שליט"א וכו' והכוונה בזה וכו', וחזרתי ושאלתי וכו', והשיב ע"ז רבינו שליט"א וכו'. והנני שואל האם מצינו עבודה בעזרת נשים, שמהאי טעמא יש לאסור חולין בעזרה כעין עבודה בעזרת נשים.

צבי אליהו הלוי שטינברג

1. והשיב כבוד מרן הגר"ח זצוק"ל

"קריאת כה"ג ביוה"כ הי' בעזרת נשים, כמ"ש בסוטה מ"א, וקורא בבג"כ כמ"ש ביומא ס"ח ב', ואמר בגמ' שם דקריאה צורך עבודה היא, מיהו על עבודה ממש, איני זוכר כעת".

2. וחזרתי וכתבתי למרן הגר"ח זצוק"ל.

ט' חשון תשס"ט

בס"ד

לכבוד רבינו הגר"ח שליט"א

הנה מעתה פירש (במכתב) את התוספות בפסחים (כ"ו ע"א), שהשמן של הדלקת שמחת בית השואבה היה של קודש, דאל"כ יש בזה משום חולין בעזרה, ואף בעזרת נשים אסור להכניס חולין.

והוסיף במכתב שני "הדלקת בית השואבה, ג"כ כעין עבודה, שהרי הצריכו כהנים להדליקם, ופרחי היינו בני עבודה, כמ"ש בתמיד כ"ז א".

והוסיף במכתב שלישי "קריאת כה"ג ביוה"כ, הי' בעזרת נשים, כמ"ש בסוטה מ"א, וקורא בבג"כ כמ"ש ביומא ס"ח ב', ואמר בגמ' שם דקריאה צורך עבודה היא".

א) ואולי יש להוסיף עוד דהתוספות בשבת (דף כ"א ע"א, ד"ה שמחת), כתבו "שמחת בית השואבה שאני. תימה היכי שרי להדליק, והא לאו צורך קרבן הוא, ואמר בפ"ב דקידושין (נ"ד ע"א), 'בגדי כהונה שבלו מועלין בהן, ודוחק לומר לב ב"ד מתנה עליהן, דמה צורך יש להן להתנות בשביל זה, ונראה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין, דכתיב 'ושאבתם מים בששון' (ישעיה י"ב ג'), צורך קרבן חשוב ליה"עכ"ל.

והנה כתבו התוספות ששמחת בית השואבה היה צורך קרבן, [ואך שלא כתבו צורך עבודה, אלא צורך קרבן].

ב) והנה מה שהקשו התוספות [בשבת], היכי שרי להדליק, אף שהקשו כן על הפתילות, שהיו עושין מבגדי כהונה, [מ"מ לא הקשו על השמן].

אבל להתוספות בפסחים הכי נמי דקשיא, איך מדליקין בשמן של קודש, וע"ז לא יועיל התירוק לב ב"ד מתנה, דאם מה שהיה שמן קודש, כדי שלא יהא חולין בעזרה, הרי אם היה לב ב"ד מתנה, נמצא שהוא חולין, ושוב יש כאן חולין בעזרה.

אלא שהתוספות בשבת לא הזכירו שמן, ואפשר דפליגי על התוספות בפסחים, וס"ל שאין בזה איסור חולין בעזרה, וא"כ אין הכרח שהיה של קודש.

וביותר אפשר דכל מה ששייך בזה חולין בעזרה, הוא מפני שהיה צורך קרבן, ועל כן חשיב כעין עבודה, וד"ז חידשו התוספות בתירוצם, דהוי צורך קרבן, אבל בקושיא סברו שאין כאן צורך קרבן, ואם כן לא חשיב כעין הקרבה, ואין בזה משום חולין בעזרה, אבל למסקנא דהוי צורך קרבן, שוב אפשר שגם לתוספות בשבת יש בזה משום חולין בעזרה, וצריך שהשמן יהא של קודש.

ג) ובמש"כ רבינו שליט"א, "הדלקת בית השואבה ג"כ כעין עבודה, שהרי הצריכו כהנים להדליקם, ופרחי היינו בני עבודה, כמ"ש בתמיד כ"ז א".

העירו ע"ז שבמשנה לא מצינו להדיא שהכהנים הדליקו, ורק שהכהנים מילאו שמן, ואולי גם זה חשיב כעין עבודה, כמו הטבת נרות, או שמשמע שגם ההדלקה נעשתה ע"י הכהנים.

צבי אליהו הלוי שטינברג

ח. והשיב כבוד מרן הגר"ח זצוק"ל

"ב. יפה כתב. ג. למה עלו אם לא הדליקו, יעלה מי שרוצה".

ט. עד כאן המכתבים.

והנה שוב העירוני, שבפני יהושע בפסחים (שם בתוספות), עמד על זה, שבסוכה לא נזכר שהיה השמן של קדש, ובאמת שבתוספות במסכת שבת (שם), לא הזכירו אלא פתילות של קדש, וגם כתב שאפילו אם היה השמן קדש, יש לומר על זה לב ב"ד מתנה.

והנה עכ"פ דברי התוספות בפסחים (שם), שכתבו שגם השמן של קדש, אכתי צריך ביאור.

י. עוד העירני הרב מרדכי מינצר שליט"א, שבמה שהבאנו לעיל מביצה (דף כ' ע"ב), דאיתא "והביא כל צאן קדר שבירושלים, והעמידו בעזרה", וכתבו התוספות (ד"ה והביא), "ותימה הא אין מביאין חולין בעזרה, ויש לומר דלאו דוקא בעזרה, אלא בהר הבית".

והעירני שבתוספות רבינו פרץ כתבו דהיינו בעזרת נשים, ובר"פ נראה שבעזרת נשים אין איסור חולין בעזרה, ואילו בתוספות שכתב בהר הבית, ולא כתב בעזרת נשים, משמע שבעזרת נשים יש איסור חולין בעזרה.

אולם יש לומר בדברי התוספות, שהרי בתוספות בב"ב (פ"א ע"ב, הו' לעיל), כתבו שחולין בעזרה הוא רק כעין הקרבה, והנה בדברי התוספות ביצה נראה שבכל אופן יש איסור חולין בעזרה, אבל אפשר שאף אם יש חולין בעזרה בעזרת נשים, אבל בזה רק כעין הקרבה.

דעה" תרי שני המיטה תלוד

דעה" תרי שני המיטה תלוד
הגאון ר' צדי אצל גליטאן צומח דתה אהול ספד
373 האזי דמ"ס סוכה ודאמת לאני מפיו נני דלנוה ולי
והוא ת"ח גדול מאד ואלו חזיונו ליצפה אבוליא ספד
זל פל הל"ס מתוך נחת ח"י קניזסני